המראת חירום: על קופטה איירליינס של חליל אלטינדרה

"העבודה*קופטה איירליינס*עברה מסלול דומה מאוד לזה של מושאה – מגרמניה לטורקיה ובחזרה, לאורך נתיב עקלקל של ציפיות תלושות". מאט הנסון כותב על העבודה של חליל אלטינדרה בהקשר של משבר הפליטים ושל השפעת האקלים הפוליטי הדכאני בטורקיה על אמנים ואנשי תרבות.

עבודה אחת מאת מאט הנסון אוגוסט 5, 2018

בשנת 2010 קיבלה שוקרן מורל (Moral), האיקונוקלסטית האגדית, איומים על חייה בעקבות תערוכותיה הפרו-מיניות, ברוח הפמיניזם הנודיסטי, אשר הגיעו לשיאן במיצב*התעלסות*)*Amemus* , 2010), בקאזה דל'ארטה באיסטנבול. שנה לאחר מכן, באנטוליה שבמזרח המדינה, צפה הפסל הוותיק מהמט אקסוי (Aksoy) בהרס פסלו, שלושים מטרים גובהו, לאחר שתביעה מטעם המדינה טענה שהוא מעליב את נשיא טורקיה ארדואן וביקשה לגזור עליו מאסר של 56 חודשים. הפסל,*אנדרטה של אנושיות*)*Monument of Humanity*), סימל את השלום בין הטורקים לארמנים בקרבת הגבול.

בנובמבר 2016, קרן ארבקן (Foundation Erbakan) פשטה על היריד ה-11 לאמנות עכשווית באיסטנבול, ובשם הלאומניות האיסלמית דרשה להסיר את פסלו שלל עלי אלמאג'י (Elmacı) משנת 2016, *שכותרתו**אינני יכול להרגיש כמוך עות'מן השלישי*)*I Can't Reciprocate Your Feelings Osman III*). האמן הסיר את העבודה כדי למנוע אלימות. עלי גיורסל (Gürsel), יושב ראש היריד, השיב אותו מאוחר יותר למקומו. ובמזרח טורקיה נשפטה העיתונאית ֶזֶהָרָה דוגן שהצבא אחרי כורדי כפר שציירה על ימים ושניים ועשרים חודשים תשעה ,שנתיים של למאסר במרץ 2017 (Dogan) הטורקי הרס אותו (בנקסי התייחס לעבודה זו באחד מציורי הקיר האחרונים שלו בניו יורק).

במשך העשור האחרון הלכה הצנזורה על האמנויות בטורקיה והחמירה. האמנים החזותיים אף הם לא היו מחוסנים בפני הביקורת הפוליטית שהרסה את התרבות הספרותית הטורקית, מאולמות האקדמיה שהתרוקנו ועד לחדר החדשות השומם של אחרון עיתוני האופוזיציה. מאז ניסיון ההפיכה הכושל של ה-15 ביולי 2016, הטיהור המתרחש בחסות משטר החירום הבלתי-חוקתי דוחק אמנים, פרפורמרים והוגים ליברליים – חלקם אל מעבר לגבול וחלקם אל מאחורי הסורגים. אלה שהצליחו להתחמק מגלות, ממאסר ומצורות אחרות של השתקה נותרו עם הכורח הפנימי להילחם כדי להשמיע את עמדתם בעודם מאמצים פרקטיקות אמנותיות שונות בדרכם להיצלות במדורת הפוליטיקה.

לאור תוצאות הבחירות של ה-24 ביוני 2018, ארדואן יוכל להחזיק במשרתו עד שנת 2028. תחת החשש מהמשך הידרדרות המצב הכלכלי, העם הטורקי ממתין לקיום הבטחתו של הנשיא - המציג את עצמו כשמרן וניאו-עות'מאני – לבטל את מצב החירום הבלתי-חוקתי, שמשתיק את קולותיהם של אמנים ואינטלקטואלים ואוסר אותם, בעוד שמפלגת הצדק והפיתוח של ארדואן ממשיכה להפוך את המדינה על פיה.

Köfte Airlines, outdoor installation view, Vienna.JPG

[1]חליל אלטינדרה, קופטה איירליינס, מראה מיצב חוץ, וינה, 2016

על רקע סיכונים מקצועיים שכאלה, האמן[חליל אלטינדרה](#) [2] בשנות הופעתו מאז טבע כאיתן מצטייר (Altindere) התשעים הסוערות, שבהן פרחה בטורקיה אמנות חדשה ופרובוקטיבית. בתקופה ההיא יכולה הייתה שוקרן מורל להציג עבודה כמו*בורדלו* [3] (1997) מתוך בית בושת. כיום, היא נזכרת בה בחיבה כדבר שחלף, כעבודה שלכמותה אין סיכוי לראות אור יום באקלים העכשווי המחניק של סדר עולם כפוי, תחתיו מנסות התרבות והאמנות לשרוד. סצנת האמנות בטורקיה של שנות התשעים הצליחה לשמר את קולה בפתיחתו מחדש לא מזמן של[סאלט ביולו](#) [4] ,(SALT Beyoğlu) שהוא אולי החשוב והמגוון מבחינה תרבותית מבין מוסדות האמנות בלב איסטנבול. התערוכה "טעות בהמשכיות")[Continuity Error](#) *[5]*), שתוצג שם עד ה-22 ביולי, 2018, מתמקדת בעבודותיהם של האמנים איידן מורטזאולו המיצג עם נפתחת התערוכה .(Şangar) שנגר ובולנט (Murtezaoğlu)*עובדים ללא עבודה – מצאתי עבורכם עבודה חדשה!*)*Unemployed Employees - I found you a new job!*-2006-2018) המדבר בשם דור של צעירים בתת-עסוקה, בני מעמד הביניים הגלובלי. משם, מסתחררת התערוכה כלפי מעלה ומציגה עבודות משנים עברו עם העדפה למושג "הוזון" (hüzün) הטורקי, שמשמעותו תקווה מהולה בעצב.

חליל אלטידרה הוא אמן טורקי המשתייך למה שמכונה "דור 1995". הוא פועל במרחב שבין וידאו לפיסול, צילום, מיצב, מיצג, ועוסק גם באוצרות ובשיתופי פעולה. העבודות שהציג בביאנלה החמישית של איסטנבול בשנת 1997 ובדוקומנטה 12 (2007) הקנו לו יוקרה.*ארץ הפלאות*)*Wonderland*), סרטו משנת 2015, צורף בה בשנה לאוסף של MoMA בניו יורק, והוצג בתערוכה ב-PS1 ממאי עד ספטמבר. הסרט, המתאר את להקת הראפ הצוענית מאיסטנבול טהריבד איסיין ברחבי המיעוטים קולות הפצת את לקדם המבקש כאמן אלטינדרה עבור ביותר חיוני בנושא עוסק ,(Tahribad ו-İsyan) העולם, הישר מלבה של אחת ההתנגשויות הגדולות בין תרבויות המזרח והמערב בעולם. עבודותיו מתארות נרטיבים רחבים של בריאה וחורבן ומקיפות גם את עברם הביזנטי הרחוק של הצוענים בשכונת סולוקולה (Sulukule), אשר מתמודדים כיום מול תוקפנות פסיבית ולעתים גם ישירה של המדינה, תחת עינה החומדת של הג'נטריפיקציה.

[6] 89plus Marathon 2013: Halil Altindere's Wonderland

Video of 89plus Marathon 2013: Halil Altindere's Wonderland
خليل التنديري، بلاد العجائب، 2015

אלטינדרה מיוצג באיסטנבול עלי ידי פיילוט, גלריה מוצלחת וענייינית שממוקמת באזור ג'יהנגיר (Cihangir) במרכז העיר, היכן שהסופר אורחן פאמוק גר לפני שעזב את טורקיה עקב רדיפה פוליטית. זוהי עדיין אחת השכונות האופנתיות בעיר, על גדתו האירופית של הבוספורוס. הגלריה נפתחה באוקטובר 2011 בתערוכתו של אלטינדרה "אם איני יכול לרקוד זו לא המהפכה שלי *[7]*" (*Dance It's Not My Revolution If I Can't*), שאצר רנה בלוק (Block). הגלריה סימנה את אלטינדרה כ"אחת הדמויות המובילות באמנות העכשווית בטורקיה", והוסיפה לשמו סימן קריאה. כותרת התערוכה מתייחסת לפרפרזה על מוטו שנוסח בהשראת אמה גולדמן, דמות היסטורית גדולה מהחיים שהובילה את תנועת זכויות העובדים בראשיתה אל המאה העשרים, ואשר העניקה בדבריה לעולם את הפולחנים האקטיביסטיים ואת המזור האינטלקטואלי הנדרשים כעת כדי לטפל במשברים הגלובליים של ההגירה ואי-השוויון המגדרי.

בתערוכה "אם איני יכול לרקוד זו לא המהפכה שלי" השתמש האמן באמנות לבישה שעליה התנוססו מילותיה של גולדמן. עבודה פיסולית בדמות מכונית משטרה הוצבה בתערוכה כעמוד התווך שלה. בתערוכתו השנייה של אלטינדרה באותה הגלריה, "המציאות היא במקום אחר [8]" (*Reality Is Elsewhere* , 2015), הוידאו*מלאכי הגיהנום* (*Angels of Hell* , 2014) כלל הופעה נהדרת של אדם הדומה לאטאטורק יורד מהליקופטר. אלטינדרה הוא עקבי בקנה המידה הרחב של עבודותיו. לדוגמה, העבודה*הטרילוגיה המסופוטמית* (*Mesopotamian Trilogy* , 2007-2010) מקיפה נושאים כבדי משקל כמו הסכרים מעוררי המחלוקת איליסו ובירג'יק (Birecik ,Ilısu). עבור החלק הראשון,*דנגביז* (*Dengbêjs*), המתייחס למסורת הכורדית של מספרי הסיפורים, הוא תכנן לחלץ אסיר מכלא קאסל בגרמניה, אך מערכת המשפט דחתה את הצעתו.

[9] Köfte Airlines, Sadık Pasha Mansion, Cihangir, 2017 (1).jpg

[10]

חליל אלטינדרה, קופטה איירליינס, הארמון של סדיק פאשה, ג'יהנגיר, 2017

קנה המידה העוצמתי דרכו מספר אלטינדרה על דיכוי וכוח, תוך שימוש באי-גיון, הלך וצמח במהירות לאורך הקריירה שלו, עד לנקודת השיא שעלתה על כל הציפיות:*קופטה איירליינס* (2016). העבודה, שהוצגה לראשונה בביאנלה התשיעית של ברלין, הוזמנה על ידי[1] של האסתטיקה" הפסטיבל במסגרת ,בברלין האמנות לשבוע פילוט גלריה עם פעולה כשיתוף HAU ההתנגדות: פטר וייס 100".[2]מטרת התערוכה הייתה להאיר את ספרו בשם זה משנת 1975 מאת פטר וייס, שקישר באופן מבריק בין תיאוריה של אמנות לבין העימותים ההיסטוריים של תחילת המאה העשרים. HAU מצאו הקבלות בין אלטינדרה וייס, כבעלי אופן חשיבה דומה שפירקו לגורמים את הסדר הפטריארכלי והלאומי השורר במדינות לאום כוזבות כדוגמת טורקיה.

*קופטה איירליינס*מדמה את העימותים בין נקודות מבט שונות ביחס למשבר: שלט עם פרסומת לטיסה מופיע לצד נתיב מבקשי המקלט ששרטט האיחוד האירופי, העובר בברלין, בווינה ובאופק המערבי הצפוף של טורקיה. בתמונה נראים פניהם של הקורבנות כשהם רוכבים על הגזמה קריקטורית של מנת כדורי הבשר (קופטה) שהזינה את הנודדים מאנטוליה לדמשק. אולם הגולים אינם יושבים בתוך המטוס. הם חשופים, נראים לעין, בולטים, ללא ביטחון, ללא שירות, ללא מזון; מיקרוקוסמוס של חוסר היכולת המגוחך, הנמשך שבע שנים, של ארגונים הומניטריים מושחתים ושל המלחמה האימפריאליסטית הבלתי-פוסקת לספק את הצרכים הבסיסיים של גולי המאה העשרים-ואחת, שממשיכים לסכן את חייהם ברכיבה על כנף המטוס (אם כי ללא תנועה), נואשים להימלט, מוכנים להתמודד עם הרוח הנגדית הקרה בדרכם מעלה אל הרקיע הקר והשומם של כדור הארץ.

וולטר סיידל, אוצר התערוכה "מה שנשאר Q21 creative space **[11]** " ב**MQב[12] שבווינה**

*קופטה איירליינס*הוצגה בפעם השניה בתערוכה קבוצתית ב- MuseumsQuartier בווינה בשנת 2016. וולטר סיידל -ל אמר ,התערוכה של שותף-אוצר ,(Seidl) *Voice Republic* [13]: [אלטינדרה] "כינה באירוניה את המטוס קופטה

איירליינס, לא רק בהקשר של מנת הקופטה הנפוצה בטורקיה ובמזרח התיכון, אלא גם בהקשר של השם עצמו, שבשפה הטורקית נושא גם משמעויות וולגריות."3 "הדבר שהוא מתייחס אליו" טוען סיידל, "זו המדיניות של האיחוד האירופי ובמיוחד של גב' מרקל במשך השנה האחרונה – להקל על בואם של המהגרים למזרח אירופה. המדיניות בוטלה במהרה וכעת רבים מהמהגרים נאלצים לחפש מסלולים מסוכנים יותר כדי להגיע אל שטחי האיחוד האירופי". נדמה כי המטפורות שאלטינדרה השתמש בהן בעבודתו עדיין רלוונטיות, בדיוק כמו המראת חירום עבור5.3 מיליוני הפליטים הסוריים [14] המבקשים מקלט בטורקיה.

קודם לכן ,בינואר 2016, התפרסם ראיון נדיר עם אלטינדרה שקיים קאיה גנץ' (Genç), מבקר ספרות טורקי ומחבר הספרבאפלה: *זעם ומהפכה בטורקיה המודרנית (Turkey Modern in Revolution and Rage :Shadow the Under)*, עבורמגזין *ביקורת הספרות של לוס אנג'לס (Books of Review Angeles Los the)* . מעט לפני כן אלטינדרה ערך ספר בן 664 עמודים שכותרתו*מדריך למשתמש 2.0: אמנות עכשווית בטורקיה 1975-2015)*.4 גנץ' פתח את השיחה המשולשת, שכללה גם את מבקר האמנות והתיאורטיקן הפוסט-אנרכיסטי סורייה אברן (Evren), באזכור של מספר מאסרים "סוריאליסטיים" ושאר מרעין בישין, וסיכם באומרו שבטורקיה "...החיים מחקים את האמנות 24 שעות ביממה". הוא מאשש את מה שידידיו הזרים למדו אודות איסטנבול - שלעתים קרובות הגלריות הקטנות הן המקום בו הטורקים חופשיים יותר לבטא עמדות שלעולם לא תוכלנה להופיע בתקשורת. באופן מסוים, הנתיבים החליפיים של אמני טורקיה בדרכם להכרה מקצועית משקפים את המסלולים המחתרתיים ההולכים ומקשים על המהגרים בכורח בדרכם מהמזרח התיכון אל האיחוד האירופי. כפי שאמר אלטינדרה בסוף שיחתו עם גנץ' בשנת 2016, "סצנת האמנות העכשווית בטורקיה התחילה לעבור תהליך של בינלאומיות בשנות התשעים המוקדמות. זה עובד כך: קודם הם מפציעים בטורקיה ואחר כך הם זוכים להכרה באירופה".

במשך ההצגה השלישית *שלקופטה איירליינס* , שהתקיימה באוסנברוק שבגרמניה עקב שינוי המקום של ביאנלת צ'נקלה 2016, ביולי הכושלת ההפיכה עקב שהתבטלה (Çanakkale)*קופטה איירליינס*עצמה צעדה במסלול שדמה באופן מצמרר לזה של מושאה – מגרמניה לטורקיה ובחזרה לאורך נתיב עקלקל של ציפיות תלושות. מאז שהוצגה לראשונה, העבודה התמודדה עם ספקנים שתהו על הצבתם החיה של פליטים על גג מסעדת אוצ'ק (Uçak), מטבחון כדורי בשר השוכן במטוס איירבוס שיצא משימוש.5

אלפר טוראן על עבודתו של חליל אלטינדרה

אלטינדרה ממעט להעניק ראיונות, למרות שאחרי הצגת*קופטה איירליינס*הוא דיבר על אופייה של עבודתו כהצהרה פוליטית. בספטמבר 2016, בראיון ל מקומון הברלינאי בשפה האנגליתאקסברלינר) *Exberliner* [15]), הוא אמר לכתבת האמנות אמנדה ריבס-טגוול (Tugwell Ribas): "כאשר הוזמנתי להציג תערוכת יחיד ב-NBK רציתי לעסוק במשבר הפליטים. אחר כך קיבלתי את ההזמנה מ-HAU והצעתי להם את*קופטה איירליינס*, ואז קיבלתי גם את ההזמנה מהביאנלה של ברלין והחלטתי לחבר בין כל העבודות. ב*מולדת* [16])*Homeland*, 2017) יש התייחסויות *לקופטה איירליינס*. כאשר הראפר והאקטיביסט *ממולדת* , אבו הג'ר (Hajar Abu), היה באיסטנבול הכרתי בינו לבין מוחמד פריס [הקוסמונאוט הסורי], שהיה בין הראשונים שראו את העבודה. הוא ממש אהב אותה – הוא אמר לי בדמעות שהוא מסכים עם אבו הג'ר, והוסיף, 'יש לנו*מולדת*, יום עוד יבוא ונחזור'".

- 1. Habbel Am User
- 2. חלל HAU-ב וחוץ פנים גרסאות היו לעבודה - "The Aesthetics of Resistance: Peter Weiss 100" תצוגה סמוך ל-(k.b.n. Kunstverein Berliner Neuer), שהציג גם עבודה בנושא דומה של אלטינדרה – מיצב הווידאו הפופולרי פליט חלל (Refugee Space,2016), המבוסס עלהקוסמונאוט הסורי מוחמד אחמד פריס (Faris). [17]
- 3.יתכן וסיידל מתייחס לביטוי הטורקי "köftehor" שיכול להתפרש כ"קבצן בר מזל" אך גם כמילת חיבה שהורה עשוי לומר לילדו – משהו כמו "פרחח שכמוך". כמו כן, משמעות המילה "köfte" בפרסית היא מישהו שקיבל מכות או סטירות.
- 4. Halil Altindere and Süreyyya Evren (eds.), User's Manual 2.0: Contemporary Art in Turkey 1975-2015 [18].Berlin: Revolver, 2015 ,
- 5. היו שהטילו ספק באותנטיות של העבודה, וחשדו שהיה שימוש בפוטושופ. לעומת זאת, גלריה פיילוט הגנה על אמיתותה של העבודה ועל מקוריותו הייחודית של אלטינדרה באמצעות הצגת וידאו על הכנתה בתערוכת היחיד שלו*ברוכים הבאים למולדת* (Welcome to *[16]* Homeland *[16]*) בזמן הביאנלה ה-15 של איסטנבול

בספטמבר 2017.

Source URL: https://www.tohumagazine.com/he/article/%D7%94%D7%9E%D7%A8%D7%90%D7%AA-%D7%97%D7%99%D7%A8%D7%95%D7%9D-%D7%A2%D7%9C-%D7%A7%D7%95%D7%A4%D7%98%D7%94-%D7%90%D7%99%D7%99%D7%A8%D7%9C%D7%99%D7%99%D7%A0%D7%A1-%D7%A9%D7%9C-%D7%97%D7%9C%D7%99%D7%9C-%D7%90%D7%9C%D7%98%D7%99%D7%A0%D7%93%D7%A8%D7%94

Links
[1] https://tohumagazine.com/sites/default/files/Ko%CC%88fte%20Airlines%2C%20outdoor%20installation%20view%2C%20Vienna.JPG
[2] http://www.pilotgaleri.com/en/artists/detail/30
[3] http://www.sukranmoral.com/pages/exhibitions/index.html#bordello-yuksek-kaldirim
[4] http://saltonline.org/en/41/salt-beyoglu
[5] http://saltonline.org/en/1780/continuity-error?agenda
[6] https://www.tohumagazine.com/he/file/89plus-marathon-2013-halil-altinderes-wonderland
[7] http://www.pilotgaleri.com/en/exhibitions/detail/6
[8] http://www.pilotgaleri.com/en/exhibitions/detail/67
-[9] https://www.tohumagazine.com/he/file/ko%CC%88fte-airlines-sad%C4%B1k-pasha-mansion cihangir-2017-1jpg
[10] https://tohumagazine.com/sites/default/files/Ko%CC%88fte%20Airlines%2C%20Sad%C4%B1k%20Pasha%20Mansion%2C%20Cihangir%2C%202017%20%281%29.jpg
[11] https://vimeo.com/187982408
[12] https://vimeo.com/q21
[13] https://voicerepublic.com/talks/halil-altindere-kofte-airlines-2016
[14] https://data2.unhcr.org/en/situations/syria/location/113
[15] http://www.exberliner.com/whats-on/art/halil-altindere-interview/
[16] http://www.pilotgaleri.com/en/exhibitions/detail/87
[17] https://vimeo.com/157287763
[18] https://revolver-publishing.com/user-s-manual-2-0-contemporary-art-in-turkey-1975-2015.html